

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Библиотечно-информационни науки

Том 9, 2017

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF PHILOSOPHY

Library and Information Science

Volume 9, 2017

СОЦИАЛНАТА ЗНАЧИМОСТ НА ОБЩЕСТВЕНАТА БИБЛИОТЕКА ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА СЪВРЕМЕННИТЕ ПРОСТРАНСТВА ЗА МЕЖДУКУЛТУРЕН ДИАЛОГ

ЕЛИ ПОПОВА

Eli Popova. SOCIAL IMPORTANCE OF PUBLIC LIBRARY IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY SPACES FOR INTERCULTURAL DIALOGUE.

Студията разглежда предпоставките и възможностите на съвременната библиотечна институция да създава пространство за активен диалог между отделните личности, между представителите на различни поколения, общности и групи, между хората от различни култури, между библиотечните общности. Представени са доказателства за повишаването на нейната обвързаност с развитието на обществените процеси, нарастващата отговорност и участието на библиотеката в решаването на проблеми и кризи в общностите чрез методите на хуманизма и общочовешките ценности. Избрани са примери на основополагащи за дейностите на библиотеките документи, политики, добри практики, които работят за запазването и повишаването на нейната социална и демократична ефективност, допълват енергията ѝ за въздействие върху човешките взаимоотношения.

Ключови думи: библиотеки, междукултурен диалог

The study examines the prerequisites and possibilities of the modern library institution to create a space for active dialogue among individual, among representatives of different generations, communities and groups, among people from different cultures, among libraries. Evidence is presented to increase its commitment to the development of social progress, the increasing responsibility and the participation of the library in solving problems and crises in communities through the methods of humanism and universal human values. The article gives examples of library documents, policies, best practices that work to preserve and enhance its social and democratic efficiency, complement its energy to impact on human relationships.

Keywords: libraries, intercultural dialogue

*Хората, които не са в състояние да се разбират помежду си,
не могат да обменят идеи, не могат да общуват...
Нийл Геймън*

Въведение

Динамичното развитие на информационното и мрежовото общество (ИМО), „платформата на плоския свят“¹ налагат различни от досегашните модели на живот и работа. Те стимулират качествени промени в икономическите основи на света, в социалните условия, политики и приоритети, в демографските характеристики и политическите платформи. Властовите и образованите елити, правителствата, гражданското общество, неправителственият сектор, научната и академичната общности, експертите и авторитетите са изправени пред предизвикателства, от които зависи бъдещето на човечеството. В процесите на търсене на правилните решения в един свят без граници, където овладяването на мощните миграционни потоци и интегрирането на хора в развитите общества накърнява представите за успеха на тяхната устойчивост, възлово място заемат стратегиите и реалностите на протичащия диалог между хората, общностите и културите.

Библиотеката не съществува отделно и независимо от обществото, а е чувствителен организъм, в който се отразява всяко движение и промяна на средата. В заплитания се възел от проблеми в света, Европа и регионите библиотечната институция търси своята ниша за ефективна намеса, за доказване на възможности, за изграждане на обществено доверие в свят, раздиран от противоречия, напрежения, разделения и кризи. Определяна като институция на паметта, като образователен, информационен и културен център за разпространяване на информация и знание, библиотеката неотменно присъства, признавана и зачитана в различна степен, като фактор за въздействие върху обществените процеси, взаимоотношения, динамика и посоки на развитие. Днес модерната библиотека има възможности за въздействие върху културата и мисленето на хората, заема активно място във формирането на ценностната им система и на отношението им към съвременните проблеми, в частност интеграционните процеси и межкултурния диалог, способна е да гради мостове между поколенията, общностите и различията, да се превърне в активен фактор за създаването на по-добър свят, базиран на знанието, творческото взаимодействие и общуване между хората.

Цел на настоящата студия е да представи доказателства по тезата, че библиотеките притежават потенциал и възможности за въздействие върху осъществяването на съвременния диалог между хората. В различни проекции и на

¹ **Фрийдман**, Томас. Светът е плосък. Кратка история на XXI век. / Прев. от англ. Кольо Коев. София: Обсидиан, 2006. 112 с.

различни нива: политическо, документално, институционално и персонално са потърсени основания и предпоставки за изложеното твърдение. Актуалността на темата се разкрива чрез присъствието ѝ в международните документи, регламентиращи основни принципи и приоритети за съвременните библиотеки; чрез отразяването ѝ в европейските политики; в законодателствата на страните, включително в националната нормативна база на Република България; в чуждестранни и български добри практики, намерили силен положителен отзвук в професионални форуми, в заостреното внимание на библиотечната професионална и научна общност към проблематиката. Във фокуса на настоящото изследване се поставят аспекти на социалната роля на съвременната библиотечна институция, които свързват нейното ефективно присъствие в общественния живот не само с популяризирането, но и с отстояването на общочовешките ценности, принципите на хуманизма и демокрацията. Показател за засилен интерес към разглежданата тема е активното представяне на нейни акценти в публикации на експерти от библиотечната сфера и други хуманитарни научни области, както и изнесени доклади на различни библиотечни форуми – национални, регионални и международни. Публикационната активност с представени теоретически обобщения и добра практика на библиотеките по света, разнообразието от ракурси във вниманието на изследователите потвърждава нуждата от осмисляне на социалната функция на библиотеката през призмата на новите реалности. Модерната библиотека се дефинира като съвременна институция с възможности за въздействие върху културата и мисленето на хората, с активно място във формирането на ценностната им система и на отношението им към съвременните проблеми, в интеграционните процеси и межкултурния диалог. В библиотечния сектор се утвърждават тенденции и практики, които дават основание да се отстоява мястото на библиотечната организация в модерната комуникационна среда, както и запазването и повишаването на нейната ефективност и енергия за въздействие върху човешките взаимоотношения. Студията се спира върху документи, проекти, инициативи, функции и услуги на съвременната библиотечна институция, които я утвърждават като пространство за активен диалог между отделните личности, между поколенията, между държавите и между представителите на различни култури. Пространството на библиотеката – физическо и виртуално, е изпълнено от потоци на непрестанен обмен на информация и постоянно протичаща комуникация между: потребители и библиотекарите; библиотекарите едни с други; потребителите едни с други; библиотеката и външни институции – партньори, ръководни органи, неправителствени организации и др. Съвременната библиотечна институция все повече се утвърждава като привлекателно място за хората от обслужваната общост, като сигурно и безопасно пространство за детската аудитория; като център за достъп до знание и информация; като подкрепяща среда за самообразование и личностно развитие без каквито и да било ограничения.

Библиотеката като хилядолетна институция с основна мисия да събира, съхранява, опазва, организира и предоставя за ползване писменото документално наследство на човечеството, в широк философски смисъл, е място за обмен на информация и знание през пространството и времето, между поколенията, народите и елитите, както и между разнообразните групи от хора и отделни личности. Всяка епоха надгражда, видоизменя и обогатява функциите и задачите на библиотечната институция, съобразно характеристиките, приоритетите и потребностите на обществото. Ако се проследят целенасочено отраженията на промените, сътресенията, определящите, но и ежедневните събития в човешката история върху съществуването, развитието и присъствието на библиотеките видимо се открояват корелативни връзки.

В рамките на международната професионална общност чрез политики, инициативи, програми и проекти с различен обхват – световен, европейски, регионален, национален и местен, библиотеките търсят своето място за ефективно участие и принос към постигането на целите на обществото. Тази съпричастност е заложена в редица международни документи, които регламентират функциите и задачите на библиотеките, изграждат съвременната визия на библиотечната институция и отстояват нейното право, възможности и мисия да присъстват активно във формиране на политиките, в информираното вземане на решения, определящи общественото развитие и бъдещето на света и поколенията.

Библиотеката на информационното общество (ИО), претърпява качествени технологични и организационни трансформации, които разширяват до непознат досега обем и разнообразие нейната роля на посредник в обмена на мисли, идеи и практики, на доставчик на информация и превръщането ѝ в знание, чрез което да се постигне личностно развитие, напредък на общностите и прогрес в обществото като цяло. Технологичните трансформации на библиотечната институция в ИО разширяват и улесняват процесите на информационен обмен и комуникациите, които протичат в динамичната дигитална среда. Същевременно в библиотечното пространство навлиза разнообразието от информационни канали, което обогатява общуването във физическото и виртуалното библиотечно пространство, отваря достъп към нейните собствени и достъпните ѝ чужди ресурси. Социалната функция на съвременните библиотеки, независимо от тяхната видова принадлежност и типови характеристики, насочва усилията им към активно съдействие за премахването на социалното неравенство и дигиталното разделение, като възможност за равнопоставено участие в обществения живот. За тези групи от реални и потенциални потребители, които по различни причини – социални, икономически и други, имат ограничен достъп до съвременните информационни и комуникационни средства, библиотеката осигурява подходяща среда, равен достъп до технологиите, както и възможност за помощ и подкрепа от страна на квалифициран персонал. Потребителски групи на поколенията Z поставят своите изисквания и имат очаквания към съвременната библиотека, имат нужда от осъществяване

на общуването чрез средствата, формите и каналите на тяхното технологично ежедневие. Библиотеките се превръщат в достъпно място за формиране и надграждане на нови компетентности за гражданите на съвременния цивилизован свят, независимо от тяхната възраст, демографска, етническа и социална принадлежност, от икономическите им възможности. Технологичните умения, придобити чрез целенасочено обучение на нуждаещи се от тях потребители в библиотеките въздействат върху разбиранията и поведението на хората, променят или поне създават потенциал да променят качеството на техния живот, да подобрят способностите им за комуникация и да задълбочат взаимното опознаване, което е важна стъпка в посоката към разбирателство.

Присъствие на темата в публикационното поле

Видни представители на международната библиотечна общност разглеждат променящата се визия на библиотеките през XXI век. Разширяващите се функции на библиотеката Майкъл Горман представя през призмата на нейните „непреходни ценности“². Монографията носи основополагащи послания за професионалната общност, свързани с нейната роля в променящия се свят и с нейната отговорност по отношение на това, библиотечната институция да осъществи пълноценно своята мисия в модерното общество, в името на човешките ценности и „човешкото измерение“ на всяка професионална дейност³. Цялото повествование е пропито от мисленето и високия професионализъм на една достойна личност, която отстоява силата на библиотеката да обединява хората, да изгражда общности, да създава един по-добър свят на културен диалог и разбирателство.

Библиотеката, възприемана като „третото място“, след дома и работното място/офиса, се развива като пространство за социални контакти и срещи на групите и индивидите в общността. Подобно разбиране надгражда социалната функция и ангажменти на библиотеката, в частност на обществената библиотека, която е достъпна за всички граждани. Онлайн библиотеката – „четвъртото място“ се основава върху цифровизацията и възможностите на информационните и комуникационни технологии. Тя е място за съвместна дейност и учене, достъпна от всички цифрови терминали – компютри, таблети, мобилни телефони. Тя не е просто реплика или огледало на физическата библиотека, а доброволно се отдалечава от нея, за да може да предложи достъп до други пространства. В случая е необходимо да бъдат съхранени мисиите на публичните библиотеки [*и не само, бел. на автора*], като в същото време се въвеждат нови полета и възможности за разгръщане и експериментиране в интернет⁴.

² Горман, Майкъл. *Нашите непреходни ценности. Библиотеките през XXI век*. Прев. от англ. ез. Александра Дипчикова. София, Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2006.

³ Пак там, с. 73.

⁴ Савова, Юлия. Развитие на концепцията за библиотеката като „трето място“ или

В доклад на сенаторката Силви Робер, изготвен по поръчение на министъра на културата и комуникациите на Франция, разгледан в цитирания източник, се посочва, че „Утре публичната библиотека може да се превърне в „четвърто място“, а именно в място на свобода на изразяването и на културите. Различни конференции, дебати, публични срещи свързани с обществени проблеми и т.н. ще дадат друго измерение на това място на култура и знание. Така библиотеката ще получи ново гражданско измерение, свързано с разбирането за политика в най-широк смисъл. Тя ще бъде истинско място на общността“⁵.

Темата за активното включване на библиотечната институция в проблемите на днешния ден, както, разбира се, процесите, определящи за бъдещето на света не е нова за професионалната общност. Актуални примери за ролята на библиотеките като посредник и фактор в решаването на остри социални проблеми през последните години са нейните услуги и партньорства в дейности, имащи отношение към успешното осъществяване на междуличностния и межкултурния диалог, към интегрирането на имигрантите и малцинствата. Днес тази културна институция търси точките на сближаване между поколенията, между членовете на общностите, въпреки техните различия, опитва се да се превърне в свободно пространство за творчество и развитие, за взаимодействие и сътрудничество. Що се отнася до темата за осъществяването или липсата на диалога в контекста на кризите в началото на XXI век, до политическите, икономическите и социалните им измерения богат фактологически материал, човешка чувствителност и съпричастност, граждански ангажирана позиция се съдържат в статията на Александър Димчев „Великото преселение на народите“. Опит за размисъл и за внушение“⁶. Споделеното отношение към някои от най-острите проблеми на „нашия глобализиращ се свят“ е направено в силен, емоционален и полемичен стил от смела академична личност, която не се страхува да изрази възмущението си „когато на карта се поставя човешкото достойнство на отделния индивид, притиснат от обстоятелствата в ъгъла. Поставен в безпомощно унижително състояние на гавра с неговите граждански права“⁷. Коментирайки миграционните процеси от периода след Втората световна война и последната бежанска вълна, подкрепени с фактология от изследвания и анализи на съвременни политолози и социолози, авторът търси, не по-малко емоционално и ангажирано, мястото на библиотеките, „доказали своята роля в подобни моменти.“ Нееднократно, в редица свои публикации и доклади на различни форуми Димчев настоява

как да разбираме библиотеката като „четвърто място“. В: *Българска библиотечно-информационна асоциация*. Динамични библиотеки – достъп, развитие, промяна. Доклади от XXVI-та Национална конференция на ББИА, София, 9–10 юни 2016. София, 2016, с. 13.

⁵ Пак там

⁶ Димчев, Александър. „Великото преселение на народите“. Опит за размисъл и за внушение. В: *Динамични библиотеки – достъп, развитие, промяна*. Доклади от XXVI-та Национална конференция на ББИА, София, 9-10 юни 2016 г. София, ББИА, 2016, с. 15–24.

⁷ Пак там, с. 15.

за оценяване на важноста на библиотечната институция и за провеждане на отговорни политики спрямо библиотечния сектор. И тук той остава верен на дълбоката си ангажираност към развитието и мястото на библиотеките в човешкото общество. Авторът поставя за пореден път въпроса за „машабно инвестиране в библиотечния сектор за информационни ресурси и инфраструктури, за внедряването и развитието на технологиите, за развитие на съответни услуги и техники за имигрантите. И всичко това, вплетено в контекста за адаптирането и усъвършенстването на човешкия фактор.“⁸ Но независимо от хуманните и демократични принципи, които отстоява международната общност в лицето на създадените организации, вкл. и в библиотечно-информационната област, изводът е, че светът остава разделен „на богати и на бедни на информационни ресурси и технологии държави.“⁹ Димчев определя библиотеките като „оазиси на знанието и хуманизма (по отношение на различните групи от хора)“. Утвърждавайки социалната роля на институцията, аргументирана от „изследвания, проведени в различни точки по света“, авторът обобщава: „Тяхната публика е от всеки един от нас – хора средна ръка – най-важната част от обществото – млади хора, без особени доходи, студенти, бедни хора, отритнати от обществото, аутсайдери, малцинствени групи...“¹⁰ В заключението на посочената статия Димчев изрежда няколко „базови задачи за нашата цивилизация“, които твърдо нареждат библиотечната институция сред организациите с възможности да влияят върху успешното „преодоляване на предразсъдъците в различните групи от населението, вторачили се една в друга; да спомагат за превъзможване на технологичното неравенство;“ и др.п., все насочени към това „да участват в подпомагане и адаптация на мигрантите и да успокоят народите във връзка с т.нар. „велико преселение“.“¹¹

Експерти от други направления на хуманитаристиката, докосвайки се по-задълбочено до библиотеките, осъзнават техните възможности да въздействат върху проблеми от различно естество. С акцент върху определени целеви групи – „социално декласирани и анонимизирани хора“, които реално са проблем за цялото общество, Люба Деветакова – социолог по образование и дейност, задава резонния въпрос: „Ако обществената библиотека е общодостъпно място за всички, къде е границата на търпение и колко морално е да изгоним тези хора, за които единственият пристан на социалност се оказва библиотеката? Очевидно е, че до голяма степен проблемите, предизвикващи подобни ситуации са отвъд библиотеките и че професионалната общност има нужда от допълнителна подкрепа, но не бива да се пренебрегва фактът, че

⁸ Пак там, с. 18–19.

⁹ Пак там, с. 19.

¹⁰ Пак там, с. 21.

¹¹ Пак там, с. 23.

библиотеката все пак има социализираща роля за подобен тип потребители, доколкото те виждат в нея достъпно място за социални контакти.¹²

Навлизайки в сложното поле на съвременната картина от социални неравенства, напрежения и разделения на хората, Деветакова цитира Бауман, който предлага „възможно решение“, осмислено „през думите на Папа Франциск за насърчаване на културата на диалога чрез образование и подчертава следното: „Поставянето като задача на образованието да създава култура на диалога <...> недвусмислено предполага, че проблемите, които ни спхождат сега, ще ни съпътстват още дълго <...>“. Тази сериозно аргументирана от авторката позиция подпомага осъзнаването и „очертава възможността съвременните библиотеки да заемат много важно място като образователни институции, насърчаващи този културен диалог.“ В цитираната статия акцентът се поставя върху обществените библиотеки, дефинирани в международни стандарти и нормативни документи като „общодостъпна библиотека, която е отворена за обществеността и която обслужва цялото население. (ISO 2789:2015 [Международна библиотечна статистика])¹³

Международни документи

Документи на световната организация, ангажирана с отстояването на мира и разбирателството между хората – Организацията на обединените нации (ООН), са поставени в основата на принципите и ценностите, които библиотеките изповядват, защитават и популяризират.

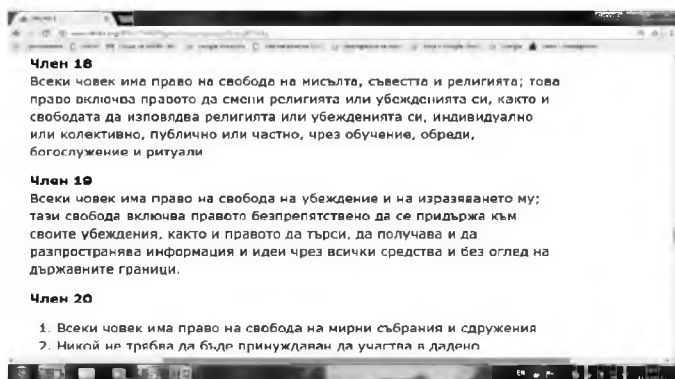

Всеобщата декларация за правата на човека е преведена на повече от 500 езика, вкл. на български език

¹² Деветакова, Люба. *Социалната роля на съвременните обществени библиотеки в глобализирания свят*. [Ръкопис, предоставен от автора на доклад, изнесен на XXVII-та Национална конференция на ББИА „Библиотеките – национална идентичност и многообразие“], София, 8–9 юни, 2017 г., с. 5.

¹³ Пак там, р. 4.

Водещ документ, който определя отношението на библиотечната общност към нейните основни ангажименти и към потребителите ѝ е Всеобщата декларация за правата на човека, приета на 10 декември 1948 г.¹⁴ Основополагащите документи за библиотеките се съобразяват изцяло с принципите, залегнали в нея, а чл. 19, 26, 27 и др. имат пряка връзка между дейностите на институцията и осъществяването на човешките права и свободи в полето на библиотечно-информационните дейности и потребности.

Чл. 19 от Всеобщата декларация за правата на човека

Исконното човешко право на достъп до информация е залегнало в редица основни документи на Международната организация на библиотечните федерации (ИФЛА) – „най-големият, най-въздуващ и несравним мозъчен тръст на библиотечната общност“¹⁵, която поставя жалоните и дава препоръките и приоритетите за развитието на библиотеките в целия свят. Поредният 82-ри Световен конгрес на ИФЛА, състоял се в периода между 13 – 18 август 2016 под надслов „Връзки, сътрудничество и общности“ в г. Кълъмбъс, Охайо, САЩ има пряко отношение към проблемите на деня. Едновременно конгрес и конференция световният форум предлага богата програма от събития с общо 228 прояви, организирани от 44-те секции на ИФЛА. Сред най-дискутираните теми, на дневен ред, сред концепцията за „третото място“, адаптиране на библиотеките към новата им роля, насърчаване на четенето и други, са услугите за имигранти и бежанци.¹⁶

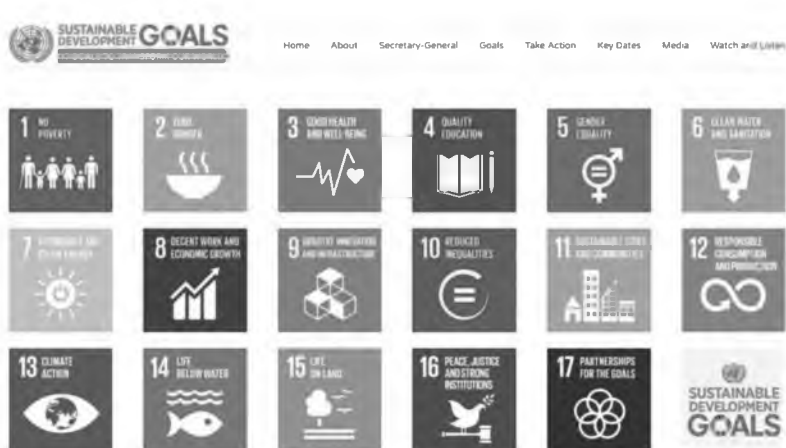
Световната библиотечна общност е винаги съпричастна към проблемите и тенденциите в общественото развитие. През септември 2015 г. държавите-членки на ООН приемат Програма 2030 под надслов „Да преобразим на-

¹⁴ UN. Universal Declaration of Human Rights [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html>.

¹⁵ **Попова**, Анна. Най-големият, най-въздуващ и несравним мозъчен тръст на библиотечната общност“ („Връзки, сътрудничество и общности“ – 82-ри конгрес на ИФЛА, 13 – 18 август 2016 г., Кълъмбъс, Охайо, САЩ). В: *ББИА онлайн*, 2016, № 5, с. 23–27.

¹⁶ Пак там.

шия свят“ („Transforming our world“). Дневният ред на световната организация представя приобщаваща интегрирана рамка, която съдържа 17 цели и 169 подцели за устойчиво развитие.¹⁷ Съгласно позицията на ИФЛА достъпът до информация е от съществено значение и е важно условие за постигането на целите за устойчиво развитие. Библиотеките се оценяват не само като ключови партньори на правителствата, но се подчертава, че те ВЕЧЕ допринасят за напредъка към постигането на 17-те цели.¹⁸ Към всяка от тях ИФЛА разработва насоки за въздействие чрез библиотеките за изпълнение на Програмата. Декларацията от Лион е документ за застъпничество, изготвен от ИФЛА и стратегическите ѝ партньори през периода януари май 2014 г., използван за позитивно въздействие върху съдържанието на Програмата на ООН за развитие след 2015 г. В нея се посочва, че „Общественият достъп до информация подпомага хората да вземат информирани решения, които могат да подобрят живота им. Общностите, които имат достъп до навременна и релевантна информация за всички, са в по-благоприятна позиция за изкореняване на бедността и неравенството, <...>, осигуряване на качествено образование и подкрепа на човешкото здраве, култура, научни изследвания и иновации.“¹⁹

Целите за устойчиво развитие

¹⁷ UN. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>; UN. Sustainable Development Goals. 17 Goals to Transform Our World [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

¹⁸ IFLA. Libraries, Development and the United Nations 2030 Agenda [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <https://www.ifla.org/libraries-development>

¹⁹ IFLA. The Lyon Declaration [online] [Viewed 31.07.2017]. Available from: <https://www.ifla.org/publications/node/11146?og=7409>

По повод ориентацията на библиотеките към изпълнението на целите от Програмата на ООН са изработени няколко документи. Данни от един от тях – брошурата на ИФЛА сочат, че „В световен мащаб 320 000 обществени библиотеки и повече от милион парламентарни, национални, университетски, научни и академични, училищни и специални библиотеки гарантират, че информацията, както и уменията, нужни за нейното усвояване, са достъпни за всички – това ги прави жизненоважни институции в дигиталната ера. Библиотеките предоставят инфраструктура за информационни и комуникационни технологии (ИКТ), помагат на хората да развиват своя капацитет за ефективно използване на информация и съхраняват тази информация, за да може тя да бъде достъпна и за бъдещите поколения. Те са доказана и надеждна мрежа от институции в различните общности, които достигат ефективно до всички слоеве на населението“²⁰.

Всички цели за устойчиво развитие имат пряко или индиректно отношение към протичането на диалога между различните общности и чрез библиотеките. Ето няколко показателни примери в подкрепа на казаното, цитирани от съответните документи:

„Цел 1. Изкореняване на бедността във всичките ѝ форми навсякъде

Чрез осигуряване на достъп до информация и умения, библиотеките дават възможности на хората да подобрят живота си и подпомагат вземането на информирани решения от правителствата, общностите и други заинтересовани лица и организации при предоставяне на услуги и подкрепа за намаляване бедността и подобряване благосъстоянието на хората навсякъде.“²¹

Библиотеките подпомагат изпълнението на тази цел чрез дейности и услуги на няколко равнища:

- Библиотеките предоставят информация и ресурси, които помагат на хората да подобрят качеството на живота си. В зависимост от конкретните потребности ползвателите на библиотеките решават проблеми от своето ежедневие или приоритетни потребности за съответния етап от развитието си.
- Провеждат обучения за придобиване на нови умения и ключови компетентности в помощ на образователните си потребности и за успешното намиране на работа.
- Библиотеките реализират своята ефективност и на политическо ниво: осигуряват информационно процеса на борба с бедността, като подпомагат вземането на решения от страна на правителството и бизнеса в

²⁰ **Достъп** и възможности за всички. Как библиотеките допринасят за изпълнението на Програма 2030 на Организацията на обединените нации. [онлайн][Прегледано на 31.07.2017]. Достъпно от: <http://www.lib.bg/kampanii1/nbs2017/access-and-opportunity-for-all-Bulgarian.pdf>, с. 3.

²¹ Пак там, с. 5.

тази област; съдействат на развитието на гражданското общество и неговите усилия за справяне с бедността²².

Примерите, посочени в подготвената от ИФЛА брошура в помощ на библиотеки са подбрани от богатата информация и данни, с които организацията разполага в подкрепа на своите становища. В конкретния случай те се отнасят за: Градската библиотека на Люблина по повод информационна услуга на библиотеката за търсене на работа, която помага на 1200 граждани да си намерят работа (за бездомни и за хора на социални помощи)(<http://eng.mkj.si/index.php/special-services/item/1140-the-employment-information-service>); за електронна библиотека в Шри Ланка: финансирана от правителството инициатива за увеличаване на дигиталната грамотност и достъп до технологии за най-бедните и живеещите в отдалечени райони. (<http://www.gatesfoundation.org/What-We-Do/Global-Development/Global-Libraries/Access-to-Learning-Award-ATLA>)²³.

„Цел 4. Осигуряване на приобщаващо и равностойно качествено образование и стимулиране на възможностите за учене през целия живот на всички

„В страните от целия свят библиотеките заемат важно място в работата на училищата, университетите и колежаите. Библиотеките подпомагат програмите за грамотност, осигуряват безопасно място за учене и осигуряват на изследователите възможност да използват изследванията и данните, за да създават ново знание“²⁴.

ИФЛА определя посоки за реално подпомагане от страна на библиотеките. Наред с по-общата и много важна отговорност да осигуряват обществен достъп до информация и ресурси, чрез които хората могат да подобряват качеството си на живот, към постигането на тази цел са фокусирани и усилията на специализиран персонал, който да подпомага компетентно и професионално ранната грамотност и ученето през целия живот (УЧР); за студентите се осигурява достъп до необходимата информация и изследвания отвсякъде. Библиотеките се разгръщат като „приобщаващи пространства“, където всички желаещи могат да получат без финансови бариери достъп до „ново знание и умения“²⁵.

Един от дадените примери е от „Градската библиотека в Малмьо, Швеция, която работи за преодоляване на дигиталното разделение и насърчаване

²² По: **Libraries can drive progress across the entire UN 2030 Agenda** [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/sdgs-insert.pdf>, p. 1.

²³ **Достъп** и възможности за всички. Как библиотеките допринасят за изпълнението на Програма 2030 на Организацията на обединените нации. [онлайн][Прегледано на 31.07.2017]. Достъпно от: <http://www.lib.bg/kampanii1/nbs2017/access-and-opportunity-for-all-Bulgarian.pdf>, с. 5.

²⁴ Пак там, с. 8.

²⁵ По: **Libraries can drive progress across the entire UN 2030 Agenda** [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/sdgs-insert.pdf>, p. 1.

на социалното приобщаване и устойчивост. Учебен център на библиотеката предлага курсове „Първи стъпки“, където дигитално неопитните хора се учат да работят в интернет. Библиотеката се посещава от много имигранти, особено малолетни, без придружители, които подобряват грамотността си и си помагат в подготовката на домашните.“(<http://malmo.se/larcentrum>)²⁶.

„Цел 8. Насърчаване на постоянен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна и продуктивна заетост и достоен труд за всички

Ролята на библиотеката в осъществяването на тази цел е съществена и вече в много страни е налице добра практика. Библиотеките подпомагат не само чрез достъп до информация, но и чрез обучения в необходимите умения за търсене на работни места, кандидатстване за работа, в ориентация към нови по-добри професии и преквалификация²⁷.

GOAL 8 PROMOTE SUSTAINED, INCLUSIVE AND SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH, FULL AND PRODUCTIVE EMPLOYMENT AND DECENT WORK FOR ALL

Public access to ICT and training at libraries enables people to apply for jobs. Skilled library staff can help people with online applications, writing support materials and finding the right job.

EUROPEAN UNION
250,000 people find jobs through their public library in the European Union each year. Public libraries helped 4.1 million Europeans with queries related to employment and further helped 1.5 million Europeans to apply for jobs.¹⁵ Public access to ICT and training enables people to apply for jobs, as the application process for many jobs has moved online.

UNITED STATES
In New York City, the Science, Industry and Business Library at Queens Public Library, and Brooklyn's Business & Career Library (B&CL), run popular business plan competitions that offer guidance to participants, targeting current and prospective business owners from underserved communities. At B&CL, 25 percent of the participants are immigrants, 29 percent are unemployed or underemployed, and more than half have a household income below the median in New York City.¹⁶

Цел 8. Насърчаване на постоянен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна и продуктивна заетост и достоен труд за всички

²⁶ **Достъп** и възможности за всички. Как библиотеките допринасят за изпълнението на Програма 2030 на Организацията на обединените нации. [онлайн][Прегледано на 31.07.2017]. Достъпно от: <http://www.lib.bg/kampanii1/nbs2017/access-and-opportunity-for-all-Bulgarian.pdf>, с. 8.

²⁷ **По: Libraries can drive progress across the entire UN 2030 Agenda** [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/sdgs-insert.pdf>, p. 1.

Примерът е от ЕС. „В страните от ЕС всяка година 250 000 граждани намират работа чрез обществените библиотеки. Публичният достъп до ИКТ и придобиваните в библиотеките умения помагат на хората да търсят работа, като кандидатстването вече се извършва онлайн. (<http://www.publiclibraries2020.eu/content/sec-numbers>)²⁸.

„Цел 10. Намаляване на неравенствата в държавите и между тях

Равнопоставеността в достъпа до информация, свободата на изразяване, свободата на сдружаване и събиране, както и неприкосновеността на личния живот са в центъра на независимостта на индивида. Библиотеките помагат за намаляване на неравенствата чрез осигуряване на безопасни помещения за срещи и събития, достъпни за всички хора в градските и селските райони в целия свят²⁹.

В реалната подкрепа за постигането на тази цел библиотеките навлизат в сферата на социалното, политическото и икономическото приобщаване в името на голямото предизвикателство да постигнат равен достъп до информация. Те създават пространства – „неутрални и привлекателни“, които осигуряват достъп до възможности за учене за всички, „включително за маргинализирани групи, като мигранти, бежанци, малцинства, коренно население и хора с увреждания³⁰.

Примерите представят международен опит. „Библиотеки без граници“³¹ предоставят достъп до информация и ресурси за бежански лагери чрез Кутийки за идеи. Хората получават информация чрез сателитни интернет връзки и могат да ползват книги. Кутийките са частично спонсорирани от Върховния комисариат на ООН за бежанците. (<http://www.ideas-box.org>)³¹.

Световната библиотечна организация – ИФЛА, създава основополагащи документи които определят приоритетите на библиотеките, съобразно потребностите на обществото и прогреса на човечеството. Приоритетите в конкретни периоди се синхронизират с проявили се тенденции, възникнали предизвикателства и трудности. Платформа за реализация на социалната функция на библиотечната институция и широка принципна основа за нейното отношение към обществения диалог предоставят манифестите на организацията. Присъединяването на страните към тези документи създават пред-

²⁸ **Access and Opportunity for All.** How libraries contribute to the United Nations 2030 Agenda [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/access-and-opportunity-for-all.pdf>, p. 11.

²⁹ Пак там, с. 13.

³⁰ **По: Libraries can drive progress across the entire UN 2030 Agenda** [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/sdgs-insert.pdf>, p. 1–2.

³¹ **Access and Opportunity for All.** How libraries contribute to the United Nations 2030 Agenda. [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/access-and-opportunity-for-all.pdf>, с. 13.

поставки за промяна в националните политики и професионалните стандарти в името на постигането на поставените цели и решаването на проблеми от висока обществена значимост.

Обществените библиотеки са най-широките библиотечни мрежи, чрез които библиотеката стои най-близо до потребителите и техните нужди. Международните документи, насочени към тази инфраструктура са показателни по отношение на ценностите, които институцията изповядва, отстоява и поставя във всяка своя програма, инициатива и цел.

Манифест на ИФЛА/ЮНЕСКО за публичните библиотеки (IFLA/UNESCO Public Library Manifesto)

В него се изтъква, че „Обществената библиотека, вратата към знание (на местно ниво), осигурява условия за непрестанно учене, независимо вземане на решение и културно развитие на отделната личност и на социалните групи. Този манифест провъзгласява вярата на ЮНЕСКО в обществената библиотека като живителна сила за образование, култура и информация и като съществен фактор за укрепване на мира и духовното благоденствие на хората.“³² Този фундаментален за тяхното функциониране документ очертава основните цели, дейности и услуги, чрез които обществените библиотеки трябва да осигуряват равнопоставен и широк достъп до информация. Манифестът дава насоки и стимулира прилагането на високи стандарти в библиотечното обслужване. В подкрепа на човешките ценности документът декларира: „Свобода, благоденствие и развитие на обществото и на отделната личност са основните човешки ценности. Те ще бъдат постигнати само от добре информирани хора и от тяхната способност да упражняват своите демократични права и да играят активна роля в обществото.“ Конструктивното участие в развитието на обществото зависят от доброто образование, както и от свободния и неограничен достъп до знание, мисъл, култура и информация. „Обществената библиотека, вратата към знание (на местно ниво)“, осигурява условия за непрестанно учене, независимо вземане на решение и културно развитие на отделната личност и на социалните групи. Този манифест провъзгласява вярата на ЮНЕСКО в обществената библиотека като „живителна сила за образование, култура и информация и като съществен фактор за укрепване на мира и духовното благоденствие на хората.“³³

³² IFLA/UNESCO. Public Library Manifesto, 1994 [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <https://archive.ifla.org/VII/s8/unesco/eng.htm>; **Насоки на ИФЛА за обществените библиотеки**. 2010. IFLA Publications, 147[онлайн]. [Прегледано на 31.07.2017]. Достъпно от: http://www.lib.bg/prevodi1/Nasoki_na_IFLA_zh%20OB.pdf, p. 117; <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/series/147-bg.pdf>

³³ **Насоки на ИФЛА за обществените библиотеки**. 2011. IFLA Publications, 147[онлайн]. [Прегледано на 31.07.2017]. Достъпно от: <http://www.lib.bg/prevodi1/>

Документът е динамичен. С оглед на настъпилите промени, в началото на ХХI век Секцията за обществените библиотеки към ИФЛА публикува няколко допълнения към Манифеста за осъвременяване на обслужването с използването на новите технологии. Точка 5 от тези допълнения гласи: „Да работим в международен мащаб за премахване на ограниченията и цензурата и да уважаваме всички култури“³⁴.

„Насоки на ИФЛА за обществените библиотеки“ е важно ръководство за работата на обществените библиотеки в новите условия. Представените в него примери за услуги, създадени от обществените библиотеки в страни с разнообразно население са особено показателни за приносите на библиотеките в сплотяването на общностите и интегрирането на хората. Те демонстрират възможностите на библиотечната среда да се превръща в подходящо и търсено място за общуване между индивидите и групите, представители на различни култури, етноси и народи. В насоките се заявява, че обществените библиотеки „съществуват навсякъде по света.“ В различни кътчета на света те функционират при различно устройство на обществата, при различни култури, които предполагат различни нива на развитие. Разнообразните условия, при които библиотеките изпълняват своята исконна мисия „неизбежно предизвикват различия в предлаганите услуги и в начина, по който те се осигуряват“. Но Ръководството не е създадено да изгражда стени и да чертае граници. Напротив, то е предназначено да обединява библиотечния свят, да търси общите цели и характеристики, които формулира по следния начин: „Обществената библиотека е организация, която е създадена, подкрепяна и финансирана от обществото чрез местната, регионалната или националната власт или чрез някаква друга обществена организационна форма. Тя осигурява достъп до знание, информация, учене през целия живот и творби на въображението чрез разнообразие на ресурси и услуги и е общодостъпна за всички членове на обществото независимо от техните раса, националност, възраст, пол, религия, език, специални потребности, икономически или трудов статус и образователно ниво“³⁵. В конкретизацията на функциите и дейностите следват принципите на внимание към всеки член или група: „Приносът на библиотеката трябва да отразява разнообразието от култури, представени в общността. Тя трябва да осигурява материали на езиците, които се говорят и четат в местната общност и да поддържа културните традиции. Библиотеките трябва да се стремят да наемат персонал, който говори езиците на обслужваните общности“³⁶. Сред богатия набор от примери на добра практика, като неоспоримо доказателство на представената теза в студията особено внимание

Nasoki_na_IFLA_zh%20OB.pdf, p. 117; <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/series/147-bg.pdf>

³⁴ Пак там, с. 131.

³⁵ Пак там, с. 1.

³⁶ Пак там, с. 8

заслужават тези от страните с многокултурно население и имиграционни и малцинствени общности.

Манифест на ИФЛА/ЮНЕСКО за дигиталните библиотеки (IFLA/UNESCO Manifesto for Digital Libraries³⁷)

Водещият призив в документа е насочен към „Преодоляване на дигиталното разделение: да направим световното културно и научно наследство достъпно за всички“.³⁸ Документът оценява „дигиталното разделение“ в съвременния свят като равностойно на „информационно разделение“.

Както и в други стратегически документи и в този манифест се търси това, което сближава хората. В света на дигиталните технологии „преодоляването на дигиталното разделение“ се определя като „ключов фактор за постигането на целите, формулирани в „Декларация на хилядолетието“ на Обединените нации.“

Манифест на ИФЛА/ЮНЕСКО за дигиталните библиотеки

Възможностите за свободен достъп до информационни ресурси и до средства за комуникация се считат за важни подкрепящи фактори в повишаването на качеството на живот на хората, оценяват се като ефективно средство за добро образование, за постигане на съответстващо на съвременното развитие общест-

³⁷ IFLA/UNESCO. Manifesto for Digital Libraries, 2010. [online]. [Прегледан на 28. 04. 2017]. Достъпно от: <http://www.ifla.org/publications/iflaunesco-manifesto-for-digital-libraries>

³⁸ Манифест на ИФЛА/ЮНЕСКО за дигиталните библиотеки, 2010. [online]. [Прегледан на 28. 04. 2017]. Достъпно от: <https://www.ifla.org/files/assets/digital-libraries/documents/ifla-unesco-digital-libraries-manifesto-bg.pdf>

вено здраве, като катализатор на културното и икономическото развитие. Равнопоставеното разпространение на информация означава реална възможност на гражданите от всички социални групи да участват в процесите на учене и образование в продължение на целия си живот. Особено съществена по отношение на разглежданата тема е връзката, която манифестът утвърждава между личното развитие и социалната среда. Библиотечното пространство се насища с многопластово участие и въздействия върху общественото развитие. Осигуряването на условия за свободен достъп до информация за световните постижения, за самообразование и получаване на универсални знания превръща библиотеката в уникално място за диалог през времето и пространството. Наличният потенциал във всяка личност се развива в създадената от библиотеката благоприятна среда и чрез конструктивното участие на отделния индивид „в развитието на неговата собствена социална среда“ постига развитието на общността като цяло. В хармония с документи по правата на човека, манифестът изповядва: „Равният достъп до културното и научното наследство на човечеството е право на всеки човек и помага за популяризирането на обучението и за разбирането на богатството и разнообразието на света не само за днешното, но и за следващите поколения.“ В своята хилядолетна история, както беше отбелязано и по-горе, библиотеките разпространяват и отстояват общочовешките ценности и принципите на хуманизма, мира и разбирателството между хората и културите. Те са неизменно посланници на доброто във всички периоди, кръстопътища и кризи, през които преминава човечеството. Следвайки своята същностна мисия и характеристика в новото време, библиотечната общност отбелязва в поредния манифест: „Сега библиотеките работят в цифров формат и дигиталните им услуги отварят нов канал към света на знанието и информацията, свързвайки културите отвъд географските и социалните граници“³⁹.

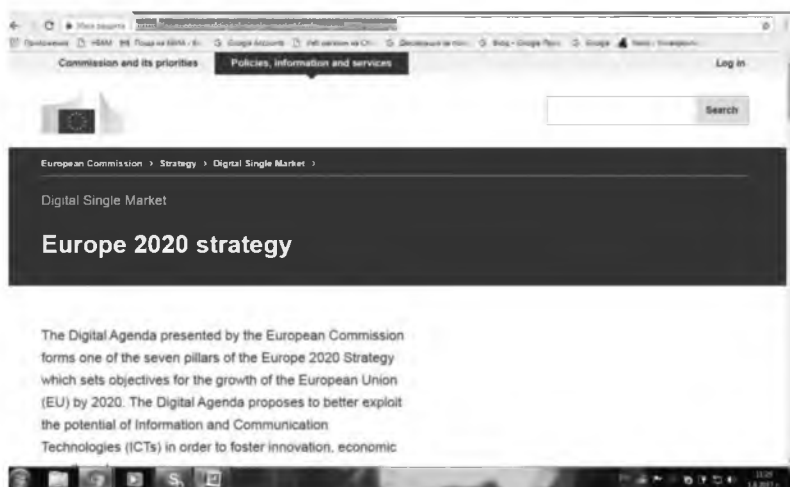
Европейски политики и документи

Съвременни широкомащабни библиотечни инициативи и концепции за модерната библиотека са обвързани с решаването на ключови обществени потребности. Социалното приобщаване, преодоляването на дигиталното разделение, ученето през целия живот (УЦЖ)⁴⁰ се въвеждат като дългосрочни цели в стратегическите документи на световната и европейската библиотечна общност. УЦЖ за кратък период от време се превръща от идея в концепция и платформа за образование и обучение на европейските граждани, за да споделят технологичните възможности и да се реализират успешно в съвременната

³⁹ Пак там.

⁴⁰ **Lifelong Learning Programme** / European Commission. Education and Training. Supporting education and training in Europe and beyond [online]. [Viewed on 31.07.2017]. Available from http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme_en; **Lifelong Learning Platform**: European Civil Society for Education [online]. [View on 31.07.2017]. Available from <http://lllplatform.eu/>

среда на трудови пазари и начин на живот. В европейските политики ключово място за библиотеките заема УЦЖ, където потенциалът на библиотеките е безпределен. Няма друга подобна институция с реални възможности за последователно, адекватно и реално въздействие върху изграждането на личността и нейното интелектуално, духовно и поведенческо развитие. Инициативата на ЕС за УЦЖ е вече платформа, обхванала устойчиво и дългосрочно сферите на образованието, самообразованието, дейностите по формиране на съвременни компетентности и т.н. В различните видове библиотеки навлизат разнообразни форми на обучение в нови компетентности и подкрепа на ученето. Това ги прави институции с широко, обмислено и подложено на непрекъснато обновяване присъствие в годишните планове за изпълнение на националните стратегии на страните – членки⁴¹. Основен компонент на стратегията „Европа 2020“ е „Програмата в областта на цифровите технологии в Европа“⁴².

Стратегията „Европа 2020“

В този важен документ се поставят препоръки за ускоряване на дигитализацията, представят се приоритетите за внедряване на технологиите в европейското научно, културно, образователно и информационно пространство. Бързото и качествено въвеждане на дигиталните продукти в сферата на информационните индустрии и туризма се свързва с подобряването на качеството на живот на европейските граждани. Тя неслучайно се приема като ключова дейност за дигитална Европа. Програмата регламентира рамките на дигита-

⁴¹ **Република България.** Министерство на образованието и науката. Стратегии и политики. Стратегически документи [online]. View on 31.07.2017. Available from file:///C:/Users/User/Downloads/osnovni_parametri_Plan_LLL_2017.pdf

⁴² **European Commission.** Europe 2020 Strategy [online]. View on 31.07.2017. Available from: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/europe-2020-strategy>

лизацията и опазването на европейското културно наследство, стимулира ускоряването на процеса. Последните десетилетия са период на активно създаване на дигитални библиотеки и осигуряване на широк достъп до дигитализирани обекти от колекциите на европейските институции на паметта. Ценни документи и артефакти, съхранявани в библиотеки, музеи, архиви и други организации и институции с подобни характеристики и функционалности се преобразуват в дигитален формат и стават достъпни за широк кръг потребители. Дигиталните портали изграждат нови мостове между културите, заличавайки географските граници, социалните и икономическите различия между хората. Тези възможности създават предпоставки за взаимно опознаване, за вникване в културата на различните, водят към възможности за добронамереност, разбиране и диалог.

Дигиталният портал Europeana обединява ресурсите на библиотеки, архиви и музеи от Стария континент и има водеща роля в съхраняването на европейското културно наследство и неговото представяне онлайн.

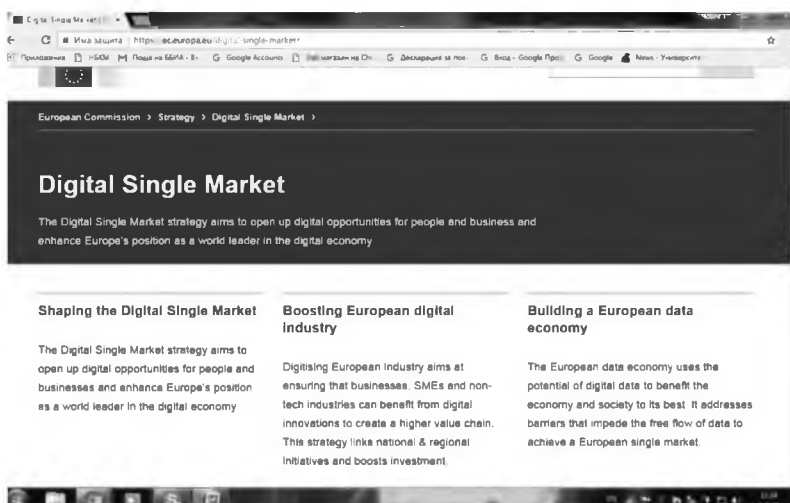
Еурореана – дигитален портал към европейското културно наследство

Еурореана е достъпно свидетелство за богатото минало на европейските народи, но и възможност за изграждане на съвременни връзки между хората от европейските страни, тя е пътят на европейските граждани един към друг, тя е мощен инструмент за межкултурен диалог между личностите, групите, общностите през времето и пространството, в усилията за преодоляване на видими и невидими граници.

Видни европейски интелектуалци влизат в т.нар. „Комитет на мъдреците“ („*Comité des Sages*“ – Maurice Levy, Elisabeth Niggemann, Jacques de Decker). Те изготвят доклад, в който начертават перспективите за бъдеща дигитална

Европа, отправят призив за „ново Възраждане“ и поставят основния акцент върху онлайн достъпа до европейското културно наследство през интернет.⁴³

Разширяването на възможностите за достъп до дигитализираното културно наследство на Европа и света се разглежда в рамките на взаимноизгодно сътрудничество между създателите и собствениците на авторски права, от една страна и милионната аудитория на потребителите от Европа и света, от друга. Дигитализацията на културното наследство в европейски и в световен контекст влиза в проблематиката на межкултурния диалог с мощен положителен заряд. Опознаването на културата на другия: на съседа, на опонента, на приятеля, на непознатия въздейства върху хода на протичане и посоките на емоциите и нагласите. Докосването до културното наследство е път от историята, през настояще към общото бъдеще, по който намират обяснение, а защо не и решение, редица различия и противоречия.

Политики за дигитална Европа

Сред проблемите на съвременния свят, породени от технологичните промени, остро стои въпросът за дигиталното неравенство, което често се дължи на наслагване на социално неравенство или социално изключване. Библиотеките, най-вече обществените, реализират няколко проекти в европейски

⁴³ **European Commission.** Digital Agenda: „Comité des Sages“ calls for a „New Renaissance“ by bringing Europe's cultural heritage online[online]. View on 31.07.2017. Available from:http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-17_en.htm; European Commission. Boosting cultural heritage online: the European Commission sets up a Reflection Group on digitization. [online]. View on 31.07.2017. Available from:http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-456_en.htm; **Digital Agenda:** Commission outlines action plan to boost Europe's prosperity and well-being[online]. View on 31.07.2017. Available from: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=5826

машаб, посветени на социалното приобщаване. В 90-те години за европейските страни това са проектите Pulman и Calimega – с най-широк обхват, както и редица по-малки, насочени към разширяване на достъпа на населението до библиотечно обслужване. При динамиката на съвременното обществено развитие много бързо картината се сменя, нерешени проблемите се застъпват от следваща вълна такива.

Бъдещото развитие на света и на Европа изисква приобщаване на всички социални групи към технологичния модел на работа и живот. Създаването на ключови компетентности и информационна грамотност у населението неслучайно са въведени в политиките на европейските институции и правителствата на държавите-членки. Днес неравенството и задълбочаването на каквото и да е разделение е предпоставка за стопиране на прогреса и движението на обществото напред. Технологиите стават качествено стъпало към ефективното общуване между гражданите и управлението. Овладяването на умения и способности за ползване на технологичните средства и приложения са условие за реализация и качество на живот, включително и част от взаимоотношенията с местната и централна администрация в контекста на електронното правителство. В редица публикации участието в приобщаването на населението и в успешната реализация на електронното правителство се разглежда като ниша за библиотеките. Допълнителни фактори, влияещи върху т.нар. „електронно/цифрово изключване“⁴⁴ (e-exclusion) са застаряващо население, малцинствени групи, нисък социален статус, липса на достъп до интернет и др. Така обществените библиотеки се явяват едно от възможните решения на набелязаните по-горе проблеми⁴⁴.

Добри практики

Холандия

Интересно е да се проследи платформата на електронното правителство в Холандия – една държава с опит в работата с имигрантски потоци и групи, която успешно ги интегрира в обществото си и чрез обществената библиотека. Общата рамка на ползването на библиотеката показва интересни сравнения. Една трета от населението на страната – около 6 млн. души, ползват редовно библиотеката. 4 млн. от тях, като редовни посетители, имат читателски карти, а 2,2 млн. от тях са на възраст до 18 год. Всяка година обществените библиотеки в Холандия имат около 100 млн. посещения: 70 млн. са посещенията на място, а 30 млн. са онлайн-посещенията, които с бързо темпо се увеличават. От посо-

⁴⁴ **Лозанова-Белчева**, Елица. Въвеждане на курсове по електронно правителство в обучението на библиотечно-информационните специалисти. В: *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“*, Философски факултет, Книга Библиотечно-информационни науки, 5, 2013, с. 86 [online]. View on 31.07.2017. Available from: <https://research.uni-sofia.bg/handle/10506/10922>

чените цифри се вижда, че библиотеката е важна институция за холандските граждани. Порталът www.oefenen.nl се ползва от различни потребители на библиотеките: имигранти, неграмотни и малограмотни холандци, но също така и от дигитално неграмотни холандци и холандски имигранти поради многообразието от теми с упражнения, с които този уеб сайт разполага.⁴⁵

Обществената библиотека в Амстердам разработва постоянно услуги, чрез които „да помага на имигранти и холандци, <...>, които имат проблем с четенето, писането, смятането и основните компютърни способности.“ На „около 10 000 амстердамски граждани са раздадени безплатни библиотечни карти с цел да бъдат мотивирани да дойдат в амстердамската обществена библиотека, за да се възползват от ценната информация най-вече на посочения по-горе сайт.“ Бюрата по труда в Холандия са партньори с местните библиотеки в съдействието за търсене на работа, за писане на мотивационно писмо и автобиография. Библиотеките са ефективна институция в „помощ на гражданите да подобрят компютърните си способности, за да могат да ползват услугите на електронното правителство“⁴⁶.

Библиотеките в Холандия имат богат опит с културното разнообразие. В успешно партньорство с редица неправителствени организации те „осъзнават сериозността на проблема и преразглеждат своята политика в работата с мигранти, създавайки нови по-добре работещи продукти и услуги.“⁴⁷ Цитираният доклад прави обстоен преглед на държавната политика в последните години по отношение на интеграцията на мигрантите, като обръща особено внимание на богатата практика, включваща проекти, инициативи, дейности и мероприятия за тези хора в холандските библиотеки.

През последните години се разширява и задълбочава сътрудничеството между библиотеки и правителствени и неправителствени организации в решаването на проблеми, свързани с приобщаването на имигранти в холандското общество. Реализират се голям брой проекти за интеграцията им, като „Език за живота“ (национален), „Живей и се учи“ (в град Амстердам), „Живот и обучение“ (в провинция Утрехт), „Езиков компас“ (в провинция Хелдерланд) и „Библиотеката и базовите познания“ (на Кралската библиотека). Обществената библиотека създава услуги и продукти за интеграцията на различни групи имигранти: стари, нови, европейски, неевропейски, ниско и високообразовани. Част от тях са обучителни курсове по езика, провеждането на

⁴⁵ **Лозанова-Белчева, Елица, Русков, Димитър.** Обществените библиотеки и тяхната посредническа роля в електронното правителство – добри практики от България и Холандия. Доклад на международна видеоконференция „Комуникационни възможности на модерните музеи, библиотеки и архиви“. София-Орел, 16–17 май 2017.

⁴⁶ Пак там.

⁴⁷ **Русков, Димитър.** Обществената библиотека в Холандия – инспирация за интеграция. В: *Динамични библиотеки – достъп, развитие, промяна.* Доклади от XXVI-та Национална конференция на ББИА, София, 9–10 юни 2016 г. София, ББИА, 2016, с. 114.

консултации при библиотекарите в определени дни от седмицата, вкл. в отделите за работа с имигранти. Преди две години авторът създава в Столичната библиотека на Амстердам клуб за култура „Втора родина“, „за да подаде ръка на тази целева група [начинаещи, имигранти], като я обедини с новите имигранти, но също така и с холандци, които желаят да помагат на имигрантите и с тях да организират културни мероприятия, чрез които в една спокойна и непринудена обстановка да упражняват холандския език и да общуват помежду си.“ Клубът се реализира благодарение „на спечелена награда за библиотечна иновация през 2014 г., която се връчва веднъж в годината на библиотекар от Столична библиотека Амстердам за оригинална и иновативна идея.“⁴⁸

Американските обществени библиотеки

Докладът на Аспен институт насочва вниманието към новата визия на обществените библиотеки в САЩ, която се изгражда в една много взаимно свързана среда и в условията на динамичните промени на света в XXI век. В него се казва: „Това е време на големи възможности за общностите, институциите и личностите, които са готови да подкрепят ново мислене и да подхранват нови отношения. Това е време на специална възможност за обществените библиотеки с уникалния им статут като центрове на доверие/сплотяване в общността и хранилища за знания и информация.“ Докладът свързва предизвикателствата, пред които са изправени библиотеките в бързо променящата се технологична среда с отговорностите ѝ по отношение на приобщаването и преодоляването на разделенията в три основни посоки: Хора, Място, Платформа.⁴⁹

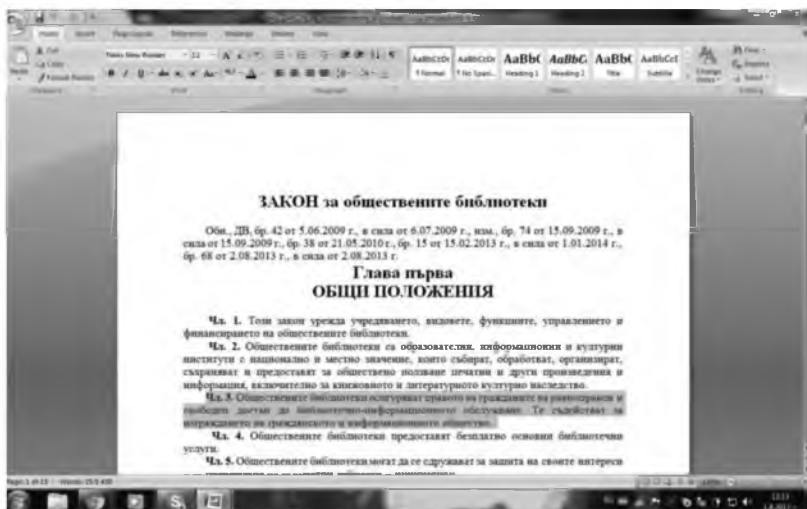
Български обществени библиотеки

Присъствието и ролята на обществените библиотеки в съвременното българско общество се регламентира от Закона за обществените библиотеки (ЗОБ).

⁴⁸ Русков, Димитър. Клуб за култура „Втора родина“ към Столичната библиотека на Амстердам – училище по интеграция на стари и нови имигранти. В: *ББИА онлайн*, 2016, № 4, с. 34–36.

⁴⁹ **Gartner**, Amy. *Rising to the challenge. Re-Envisioning Public Libraries. A report of the Aspen Institute Dialogue on Public Libraries.* Washington, 2014. XII, 66 p.

https://www.degruyter.com/downloadpdf/books/9783110232271/9783110232271_bm/9783110232271_bm.pdf

Закон за обществените библиотеки

В чл. 3 от него е записано, че обществените библиотеки са институции, които осигуряват „правото на гражданите на равнопоставен и свободен достъп до библиотечно-информационното обслужване; <...> съдействат за изграждането на гражданското и информационното общество.“⁵⁰

За присъединяването на обществените библиотеки в България към ИО ключова роля изиграва Програма „Глоб@лни библиотеки-България“, която се осъществява в периода 2009–2013 г.⁵¹ Дейностите в рамките на Програмата реално допринасят за осигуряването на равни възможности за достъп до информация и знание на жителите на средни и малки градове на страната от по-слабо развити региони чрез обществените библиотеки. В широк мащаб се осъществява тяхната социална функция. Читалищните библиотеки във всяко населено място съдействат на потребителите да ползват интернет, да получават квалифицирана помощ от библиотечните специалисти, да използват услугите на

⁵⁰ **Република България.** Министерство на културата. Закон за обществените библиотеки. Обн. ДВ. бр.42 от 5 Юни 2009 г., изм. ДВ. бр.68 от 2 Август 2013 г.[online]. View on 31.07.2017. Available from: <http://mc.government.bg/page.php?p=141&s=142&sp=0&t=0&z=0>

⁵¹ Програмата е част от световна инициатива под същото наименование, която има потенциал да промени живота на хората в посока включване в ИО и реализация на човешкия потенциал в технологична среда. Програмата в България даде възможност в 960 обществени библиотеки в градове и села из цялата страна да се инсталира информационно и телекомуникационно оборудване и интернет достъп. Проведени бяха обучения на повече от 3000 библиотечни служители от над 1600 библиотеки в работа с компютри и интернет, предоставяне на съвременни библиотечни услуги, библиотечен мениджмънт, общуване и работа с потребители и общности, застъпничество и писане на проекти. Продължението на инициативата чрез дейността на Фондация „Глоб@лни библиотеки-България“ осигурява проектно подпомагане на обществените библиотеки в процеса на тяхното модернизирание.

„Е-правителство“ и редица други иновативни услуги, които на дело реализират интегрирането на всички членове на общността в ИО. Многобройни примери за иновативни услуги и проекти на обществените библиотеки се представят на библиотечни форуми, съхраняват се в архивите на Фондация „Глобални библиотеки – България“ – приемник и продължител на Програмата, гарант за устойчивото ѝ развитие, могат да се видят на сайта на Фондацията.

Столична библиотека е най-голямата обществена библиотека на територията на Столичния град. Тя функционира и се утвърждава ежедневно в една наситена на информационни структури и културни организации силно конкурентна среда. В изграждането на библиотеката като културен и информационен център през годините ясно се очертава внимание към осигуряването на пространство за межкултурен диалог. През последните десетилетия се създават няколко читални на езиков принцип: испаноезична (първата в България, открита през 1991 г.), португалска, англоезична и немска (открити в периода 1993-1994 г.), турска (2004 г.), а през 2012 г. посолствата на скандинавските страни оформят нордски кът и предоставят на библиотеката книги на шветски, датски, норвежки и фински езици⁵². Съсредоточаването на литература на чужд език по всички възможни направления и тематични раздели е всъщност обособяване на пространство за опознаване на чуждата култура и за активно общуване с нейни представители. През 2009 г. е изградено Направление „Център за интеркултурен диалог“, което „обединява чуждоезиковите читални и откритите през 2015 г. Корейски кът и двата центъра Американски и Руски“⁵³. Направлението активно и целенасочено работи по международни програми за насърчване на межкултурния диалог и за приобщаване на България към европейските и световните ценности. Библиотеката постоянно разширява изградените партньорства с чужди културни институти, задълбочава контактите с посолства, неправителствени организации, видни общественици и авторитети. Мрежата от нейни постоянни партньори включва Френския културен институт, Британския съвет, Гюте институт, Американския културно-информационен център и др. Американският корнер (името, под което е широко известен Американският център) в Столична библиотека е не само читалня, в която се предоставя за ползване разнообразна литература на английски език. Корнерът е добре познат на възрастни и деца като място за срещи и най-различни инициативи за общуване между хора от англоговорящия свят, столичани и гости на столицата. Руският център също оформя среда, наситена с езика и културата на съответната част от света. Центърът е място за обучение на преподаватели по руски език и за провеждане на редица събития, чиято цел е опознаването на руската култура

⁵² **Георгиева**, Мариета. Направление „Интеркултурен диалог на Столична библиотека – пространство за достъп до информация и работа по културно-образователни проекти. В: *Динамични библиотеки – достъп, развитие, промяна*. Доклади от XXVI-та Национална конференция на ББИА, София, 9–10 юни 2016 г. София, ББИА, 2016, с. 130.

⁵³ Пак там.

от ползвателите на библиотеката. Столична библиотека развива богата международна дейност. Тя се изразява не само в обмен на информация и литература, но включва участие в проекти по европейски програми и съвместни квалификационни инициативи на специалисти с библиотеки от Гърция, Сърбия, Румъния, Полша, Германия, Австрия, Дания и др. Тези широки контакти, ползотворното професионално общуване допринасят и за познаването на чужди култури, пренасянето им в пространството на библиотеката и влиянието им върху светоусещанията на хората!

Разрастването на интернет и уебпространството извежда нови възможности за комуникация на културните институти и институциите на паметта със съвременните потребители. В дигиталното общество „3[з]а голям процент от потенциалните потребители на библиотеката ползването на компютър и сърфирането в интернет са се превърнали в нещо естествено. Затова библиотеките предлагат услугите си в интернет най-вече чрез интернет страницата на библиотеката...“⁵⁴. Уеб сайтът (интернет страницата) на съвременната библиотека се превръща в нейна визитка. Чрез него библиотеката осъществява комуникациите с външната среда, представя се в общественото пространство, разгръща пред ползвателите палитра от услуги и дейности, с които утвърждава присъствието си на модерния пазар на иновативни продукти и услуги. *Регионална библиотека „Христо Ботев“ – Враца*, реализира успешно голям трансграничен проект в рамките на програмата на ЕС за Трансгранично сътрудничество Румъния – България. Съвременните комуникационни възможности премахват границите и отварят пространство за свободно общуване и взаимно опознаване и сближаване на хората. Това безспорно е стъпка към изграждане на доверие и по-голямо разбирателство, за опознаване и общуване, предпоставка за изграждане на общо бъдеще. „Информационен портал“ е създаден в рамките на проекта „Трансграничен център за информация и комуникация Долж – Враца“. Създаден е общ уеб портал между двете най-големи публични библиотеки в съседните погранични области, на който е предоставен свободен достъп на населението от България и Румъния до ценното дигитално богатство от колекциите на библиотеките.⁵⁵

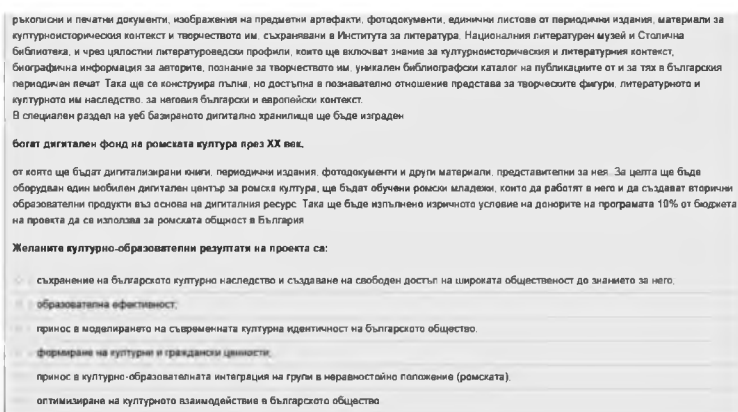
Интегрирането на ромското малцинство в българското общество е част от участието на библиотеките в решаването на държавни задачи и програми. Националните политики на редица европейски държави издигат в приоритет включването на ромите в образованието. Интеграционните стратегии залагат на „сътрудничеството между граждански организации, ромски организации, малцинствени самоуправления, църкви, общински администрации, общест-

⁵⁴ БДС ISO 2789:2015 Информация и документация. Международна библиотечна статистика = Information and documentation – International library statistics. 3.3 Промени в дейностите на потребителите, с. 30.

⁵⁵ **Регионална** библиотека „Христо Ботев“ – гр. Враца[онлайн]. Прегледан на 10.04.2017. Достъпен от:<http://www.libvratsa.org>

вени учреждения и културни институции.⁵⁶ Поредица от стратегически документи – План за действие за изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите и отбелязаният по-горе по друг повод План за действие за 2016 г. в изпълнение на Националната стратегия за УЦЖ за периода 2014–2020 се посочват като възможен „добър пример за межкултурен диалог и успешно включване на ромското малцинство.“ И в двата плана е предвидено „засилване ролята на читалищата, музеите и библиотеките като двигател за развитие на местните общности.“ Задачите, които се поставят пред културните институции са насочени към „популяризиране на етнокултурата на ромите и достъп до култура чрез читалищата, създаване на условия за неформално учене в библиотеките чрез Програмата „Българските библиотеки – място за достъп до информация за всеки“, организирането на конкурси и прояви за ромска култура, подпомагане на ромски таланти.“

В добре обоснованите становища на цитирания материал се подкрепя изказаната и в настоящата студия теза за положителното влияние на взаимното културно опознаване върху успешния диалог. Авторът на цитираната статия счита, че „видимостта на ромската култура в медиите“, „[o]тразяването на положителния образ на ромското население ще засили културното взаимодействие и ще премахне предрасъдъците.“ В своя труден, но благороден поход към търсене на подходи и създаване на пространства за обединяване на хората, библиотеките имат подкрепата на други културни институти. Към споменатата по-горе теза се придържат и създателите на дигитална платформа с изграден богат дигитален фонд на ромската култура през XX век.

Проект за дигитален фонд за ромската култура през XX век

⁵⁶ Митева, Анна. Обществените библиотеки като центрове за неформално учене и межкултурен диалог по пътя на интеграция на ромската общност. В: *Динамични библиотеки – достъп, развитие, промяна*. Доклади от XXVI-та Национална конференция на ББИА, София, 9-10 юни 2016 г. София, ББИА, 2016, с. 120.

Институтът за литература към БАН вече започна дигитализирането на книги, периодични издания, фотодокументи и други материали, представителни за нея⁵⁷. Те ще предоставят за широката общественост литературни образци на ромската култура и ще добавят своя професионален щрих към възможностите за межкултурен диалог.

За следващия аспект от ролята на библиотеките в интеркултурния диалог ще взема повод от заглавието на интервю с д-р Франк Зелингер, проведено от Анна Попова „Съдбата на библиотеките се определя от способностите на библиотекарите“⁵⁸. Библиотечните специалисти са част от населението на всяка страна и са подвластни на всички негови характеристики. От друга страна, в уточняването на тенденциите, в намирането на правилните решения, във формирането на политики, в определянето на приоритети, които да утвърждават ролята на библиотеките и да дават видимост на тяхната позитивна роля за изпълнението на движещите съвременното общество стратегии протича междудържавен, междуличностен и межкултурен диалог в професионалната общност. Библиотечната гилдия трябва да даде пример в моделите за общуване и постигане на консенсус, добронамереност и разбирателство. Вероятно и в тази насока могат да се разглеждат инициативите на международно, регионално и национално равнище. За световната организация и нейните форуми беше вече споменато. Относно регионалните нива, се спирам на това, което включва и България, още повече, че то засяга регион, който е обременен исторически с кълбо от демографски, политически и културни проблеми, напрежения и поводи за разделения. Балканската библиотечна общност се опитва успешно да даде нов модел на взаимоотношения и ефективен диалог в полза на развитието на региона. Проектът INELI – Balkans успява да обедини усилията на библиотечни специалисти от Албания, Босна и Херцеговина, България, Хърватия, бивша югославска република Македония, Косово, Черна гора, Румъния, Сърбия, Словения и Гърция за създаването на устойчива мрежа, която да „насърчава сътрудничество и иновации, електронно учене и експерименти с нови идеи.“ INELI – Balkans е регионално продължение на проекта INELI – инициатива на „Глобални библиотеки“ към Фондация „Бил и Мелинда Гейтс“. Обменът между библиотечни практики и лидери от всички континенти, „сверката на часовника“ с други зони от света и съвсем различни култури, се превърнаха в огромен стимул за всички участници. Като привлича иновативния потенциал, наличен сред библиотечните специалисти от обществените библиотеки, INELI – Balkans има за цел да се превърне в „инкубатор“ на уменията, необходими за

⁵⁷ **БАН.** Институт за литература [online]. View on 31.07.2017. Available from: <http://ilit.bas.bg/bg/projects/balgarskata-literaturna-klasika/877-balgarskata-literaturna-klasika.html/>

⁵⁸ **Попова,** Анна. Съдбата на библиотеките се определя от способностите на библиотекарите. Интервю с д-р Франк Зелингер. В: *ББИА онлайн*, 2016, № 2, с. 23–26.

библиотечните иновации и трансформацията на библиотеките на Балканите.⁵⁹ Балканската мрежа за сътрудничество и иновации в библиотеките е пример за успешен „диалог на професионалистите в съвременните библиотеки от различни страни, [който] рефлектира върху работата им с потребителите и създава нужната атмосфера за межкултурен диалог“⁶⁰.

И като още един ясен знак на отвореност към всички членове на общността, в проектирането и в строителството на съвременните библиотечни сгради се налагат модели, които градят визията на съвременната библиотека като „гъвкаво и динамично „убежище“ за всеки в търсене на знания, вдъхновение и личностно развитие – отворена и достъпна среда, подкрепяща демокрацията и общностното развитие.“⁶¹ Pamela Vaughn от Springville Public Library, UT; д-р Julie Miller от Butler University, IN; Traci Lesneski от MSR Design; Kimberly Bolan Cullin от Kimberly Bolan and Associates, LLC представят своя презентация „Развитие на пространство на сътрудничество, което насърчава ангажираността на общността“ („Developing Collaborative Spaces that Encourage Community Engagement“). В нея библиотечното пространство се разглежда като „място за работа в групи“, „място за сътрудничество и съвместна работа“, за „комуникация“, за „креативно решаване на проблеми“, за „изграждане на критическо мислене“, отбелязват се промените за „удовлетворяване на нуждите от книги и материали“, предвижда се изпълнението на функции на „репозиториуми и архиви“, споменава се прехода от „предимно тихо пространство за четене към технологични центрове“. Библиотеките се дефинират като „места за сътрудничество и креативно пространство за общностите“, като „нейни културни хъбове“. Посочват се 3 ключови елемента за успешно сътрудничество: „гъвкавост и адаптивност“, „обособяване на зони“ с различно предназначение, „мебелировка“ и дизайн. Модерната библиотека организира физическото пространство към удовлетворяване на потребностите на потребителите, както от информация и знания, така и от общуване, от съвместни дейности, от споделяне на свободното време и пълноценна работа за образование и самообразование.

Нормите за физическата визия на библиотеката търсят хармонията с нейното културно място и значимост в живота на общността, с духовните ѝ измерения и интелектуалната енергия, заложена в нейната същностна характеристика. Привлекателно и романтично звучи описанието на библиотека, цитирано в статията „Библиотеката е къща на гражданите“: „Местоположението е в центъра на града, където реката се влива в морето. Сградата е импозантна и сякаш се ражда от водата. Най-характерният белег на сградата е нейната отво-

⁵⁹ **Попова**, Анна. INELI – Balkans или мрежа за библиотечни иновации и лидерство на Балканите. В: *ББИА онлайн*, 2016, № 2, с. 29–31.

⁶⁰ **Попова**, Анна. Балканска мрежа за сътрудничество и иновации в библиотеките. В: *ББИА онлайн*, 2016, № 6, с. 23–25.

⁶¹ **Vaughn**, Pamela, Miller, Julie, Lesneski, Traci, Cullin Bolan Kimberly. *Developing Collaborative Spaces that Encourage Community Engagement. Presentation*. In: Архив на ББИА

реност и връзка от 360 градуса с града. Изцяло отворената фасада съзнателно свързва интериора с екстериора, като осигурява интегрирането на сградата към околната среда – градския живот, историческия център, индустриалното пристанище, залива и хоризонта⁶².

Темите за участието на обществените библиотеки в посрещането на предизвикателствата на технологичното общество, в преодоляването на социалното и дигиталното разделение, в успешното осъществяване на междукulturния диалог присъстват в дебата за бъдещето на библиотеките, който се води на различни равнища. По поръчка на Съвета по изкуствата на Англия през периода 2012–2013 г. се провежда голям изследователски проект „Поглед върху библиотеките от бъдещето“. Инициативата е част от усилията на световната общественост да постигне изясняване на бъдещето на библиотеките, помощта, от която те се нуждаят, иновативните услуги и новите организационни модели, които биха могли да бъдат основа за тяхното развитие. В рамките на проекта е изготвен независим доклад „Преглед на иновациите в обществените библиотеки“. Този обширен документ представя богата палитра от иновативни подходи и услуги на обществените библиотеки, основани на разнообразни партньорства, на много тясна връзка с нуждите на общностите, на пряко участие на потребителите в създаването и осигуряването на услугите. Сред заложените цели присъства Междуетникова „библиотека“. Представен е европейски проект (2011) за социално финансиране, ориентиран към съдействие на възможностите на библиотеките „да бъдат социално активни в подкрепата си към местните жители, които говорят различни езици.“ Проектът следва принципите, заложи в цитирания по-горе Манифест на ИФЛА за правото на всеки човек на достъп до библиотечни и информационни услуги. В доклада се посочва: „Библиотеките са натоварени и с ролята да поддържат информационната грамотност на имигрантите или на хора от различни културни и етнически общности, особено онези, които говорят на чужди езици и диалекти, и които имат най-голяма нужда от помощ“⁶³.

По отношение на преодоляването на дигиталното разделение докладът представя примери за успешно партньорство в Бирмингам и Девън. Предвижда се подпомагането на трудноподвижни възрастни хора да получат онлайн достъп до услуги на библиотеката чрез осигуряването на обновени лаптопи и компютърна система, както и редовно обучение в информационна грамотност. А националният план на САЩ за ширококолов достъп „Connecting America“ „признава ключовата роля, която библиотеките имат при осъществяването на дигиталното включване и достъпа до основни онлайн услуги като електрон-

⁶² Попова, Анна. Библиотеката е къща на гражданите. В: *ББИА онлайн*, 2016, № 4, с. 29–30.

⁶³ IPSOS MORI, *Shared Intelligence*. Преглед на иновациите в обществените библиотеки (Независим доклад, част от „Поглед върху библиотеките от бъдещето“, поръчан от Съвета по изкуствата на Англия) В: *ББИА онлайн*, 2017, №1, с. 4.

ното правителство.“ И особено важно е, че проектът си поставя за цел да осигури финансиране за „създаването на по-голяма национална програма за дигитална грамотност“⁶⁴.

Разнообразието от позовавания на международни документи, на проведени форуми и материали, публикувани от ИФЛА, от Американската библиотечна асоциация (ALA), от Българската библиотечно-информационна асоциация (ББИА) и др. са показателни за вниманието на професионалната библиотечна общност към темата за межкултурния диалог и за възможностите на библиотеците да формират общности от хора. Изброените документи, издирените източници, посочените публикации са примери и доказателство за реално и активно позитивно участие и видимо присъствие на библиотечните институции в обществения сложен, многоаспектен и многопроблемен диалог между хората, народите и културите. Той може да стане по-активен и да постигне по-голяма ефективност. Но това зависи от вземащите решения и властимащите, от политиките за библиотечния сектор, от позициите на гражданското общество и отношението на общностите към библиотеците, от оценката на хората за тяхната полезност. В примерите се дава приоритет на обществените библиотеки, защото те са пространство с най-широк обхват и пъстро присъствие на групи и култури от общностите. В академичните, научните, училищните и другите специални библиотеки проблемите на приобщаването и межкултурния диалог намират своята проекция през спецификата на аудиторията, но са подчинени на общите принципи и ценности, възприети от библиотечната общност и въведени в дейностите и функциите на библиотеците. Те заслужават да бъдат самостоятелно проучени и представени.

Изложението в защита на поставената теза, че съвременната обществена библиотека се развива като пространство за межкултурен диалог включва издирени източници, проучени документи и приведени примери за добри практики на няколко равнища на въздействие:

Международно:

- Международните организации и техните програми за развитието на света;
- Международната библиотечна общност: създадените партньорства с други международни организации; демонстрираната съпричастност и проявената активност към проблемите на обществото; представените позиции от общ интерес с други области на обществения живот: икономиката/бизнеса, социалните проекти и институции, културните институти и организации; създаденият авторитет в по-ниските нива на професионалната област: регионални, национални, местни;
- Международни проекти и инициативи на библиотечната професионална общност.

⁶⁴ Пак там, с. 4.

Национално:

- Националните политики за библиотеките;
- Партньорства с участието на библиотечни обединения и институции;
- Националните професионални организации.

Професионално:

- Иновативната дейност на библиотеките;
- Професионалните форуми и информационен обмен;
- Добрите практики и тяхното по-широко разпространение.

Личностно / Персонално

Значението ѝ за хората, за качеството на техния живот се изразява чрез нагласите и способностите, които се изграждат и надграждат в пространството на библиотеката през целия човешки живот. Знаещият, информираният човек е мислещ и креативен, има критично отношение към опитите за манипулация и заблуда, има избор, смелост и увереност да избира. Знаещата и информираната личност влиза в диалог и търси разумното решаване на проблемите и конфликтите, подчинено на общочовешките ценности, разбира различието и проявява толерантност, търпимост и уважение към другостта.

В заключение остават още много въпроси:

Дали обществото е готово да определи ясно и да подпомогне новата роля на съвременната библиотека в натежалата от проблеми атмосфера?

Дали властовият елит притежава достатъчно доверие в библиотечната институция днес? Може ли да ѝ повери част от тежестта на социалните и образователни политики?

Дали властта има желание да разпознае библиотеките като мощен фактор за просперитет и решаване на проблемни ситуации, за разсичане на „гордивите възли“ на съвременността, като пространство за утвърждаване на положителни нагласи и сплотяване на общности?

Съвременният диалог в пространството на библиотеката – физическо и виртуално, протича с различна активност и ефективност поради различни нива на достигнато развитие и различията в културите. Но участието на библиотеките в диалога е налице и в различна степен на разбиране и полезно взаимодействие във вниманието на посочените нива и фактори. Възможностите за въздействие върху културата и мисленето на хората, ролята във възпитанието на поколенията, основани върху принципите, които следва библиотеката и които служат на човешкия прогрес са получили своето осмисляне в теорията на различни научни области и потвърждение в библиотечната практика в най-разнообразни аспекти, инициативи, дейности и услуги.

Подходящ завършек на изложените позиции и доказателства по темата в професионален план може да бъде изводът от доклада на Аспен институт за обществените библиотеки: „Библиотеките са съществени за успеха и прогреса в дигиталната ера“. А в общочовешки план, с емоция, доверие и вдъхновение към библиотеките е подходящо да се присъединим към надеждата на

автора на „Вавилонската библиотека“ Хорхе Луис Борхес: „Винаги съм се надявал, че раят е библиотека!“

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- Access and Opportunity for All.** How libraries contribute to the United Nations 2030 Agenda [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/access-and-opportunity-for-all.pdf>
- Digital Agenda:** Commission outlines action plan to boost Europe's prosperity and well-being[online]. View on 31.07.2017. Available from: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=5826
- European Commission.** Boosting cultural heritage online: the European Commission sets up a Reflection Group on digitization. [online]. View on 31.07.2017. Available from: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-456_en.htm
- European Commission.** Digital Agenda: "*Comité des Sages*" calls for a "New Renaissance" by bringing Europe's cultural heritage online[online]. View on 31.07.2017. Available from: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-17_en.htm
- European Commission.** Europe 2020 Strategy [online]. View on 31.07.2017. Available from: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/europe-2020-strategy>
- Garmer, Amy.** Rising to the challenge.Re-Envisioning Public Libraries.A report of the Aspen Institute Dialogue on Public Libraries. Washington, 2014.XII, 66 p. https://www.degruyter.com/downloadpdf/books/9783110232271/9783110232271_bm/9783110232271_bm.pdf
- IFLA Public Library Service Guidelines.** Ed. by Koontz, Christie et al. 2010. IFLA Publications, 147 [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: https://www.degruyter.com/downloadpdf/books/9783110232271/9783110232271_bm/9783110232271_bm.pdf
- IFLA.** Libraries, Development and the United Nations 2030 Agenda [online]. [Viewed31.07.2017]. Available from: <https://www.ifla.org/libraries-development>
- IFLA.**The Lyon Declaration [online] [Viewed31.07.2017]. Available from:<https://www.ifla.org/publications/node/11146?og=7409>
- IFLA/UNESCO Manifesto for Digital Libraries,** 2010. [online]. [Прегледан на 28. 04. 2017]. Достъпно от: <http://www.ifla.org/publications/iflaunesco-manifesto-for-digital-libraries>)
- Libraries Can Drive Progress Across the Entire UN 2030 Agenda** [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/sdgs-insert.pdf>
- Lifelong Learning Platform:** European Civil Society for Education [online]. [View on 31.07.2017]. Available from: <http://llplatform.eu/>
- Lifelong Learning Programme /** European Commission.Education and Training. Supporting education and training in Europe and beyond [online].[Viewed on 31.07.2017]. Available from: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme_en
- UN.**Sustainable Development Goals. 17 Goals to Transform Our World [online]. [Viewed31.07.2017]. Available from:<http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

- UN. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>
- UN. Universal Declaration of Human Rights [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html>
- UNESCO. Communication and Information. Themes. Freedom of Information. [online]. [Viewed 31.07.2017]. Available from: <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/freedom-of-expression/freedom-of-information/>
- БАН. Институт за литература [online]. View on 31.07.2017. Available from: <http://ilit.bas.bg/bg/projects/balgarskata-literaturna-klasika/877-balgarskata-literaturna-klasika.html/>
- БДС ISO 2789:2015 Информация и документация. Международна библиотечна статистика = Information and documentation – International library statistics. 3.3 Промени в дейностите на потребителите, с. 30.
- Георгиева, Мариета. Направление „Интеркултурен диалог на Столична библиотека – пространства за достъп до информация и работа по културно-образователни проекти. В: *Динамични библиотеки – достъп, развитие, промяна*. Доклади от XXVI-та Национална конференция на ББИА, София, 9–10 юни 2016 г. София, ББИА, 2016, с. 130.
- Горман, Майкъл. *Нашите непреходни ценности. Библиотеките през XXI век*. Прев. от англ. ез. Александра Дипчикова. София, Унив. изд.-во „Св. Климент Охридски“, 2006.
- Деветакова, Люба. *Социалната роля на съвременните обществени библиотеки в глобализирания свят*. [Ръкопис от доклад на XXVII-та Национална конференция на ББИА „Библиотеките – национална идентичност и многообразие“], София, 8–9 юни, 2017 г.
- Димчев, Александър. „Великото преселение на народите“: Опит за размисъл и за внушение. В: *Динамични библиотеки – достъп, развитие, промяна*. Доклади от XXVI-та Национална конференция на ББИА, София, 9-10 юни 2016 г. София, ББИА, 2016, с. 15–24.
- Лозанова-Белчева, Елица. Въвеждане на курсове по електронно правителство в обучението на библиотечно-информационните специалисти. В: *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Книга Библиотечно-информационни науки*, 5, 2013, с. 86 [онлайн]. Прегледано на 31.07.2017. Достъпно от: <https://research.uni-sofia.bg/handle/10506/10922>
- Лозанова-Белчева, Елица, Димитър Русков. Общественият библиотеки и тяхната посредническа роля в електронното правителство – добри практики от България и Холандия. Доклад на международна видеоконференция „Комуникационни възможности на модерните музеи, библиотеки и архиви“. София-Орел, 16–17 май 2017.
- Митева, Анна. Общественият библиотеки като центрове за неформално учене и межкултурен диалог по пътя на интеграция на ромската общност. В: *Динамични библиотеки – достъп, развитие, промяна*. Доклади от XXVI-та Национална конференция на ББИА, София, 9–10 юни 2016 г. София, ББИА, 2016, с. 120.
- Попова, Анна. „Най-големият, най-вълнуващ и несравним мозъчен тръст на библиотечната общност“ („Връзки, сътрудничество и общности“ – 82-ри конгрес на

- ИФЛА, 13-18 август 2016 г., Кълъмбъс, Охайо, САЩ). В: „ББИА онлайн“, 2016, бр. 5, с. 23-26.
- Попова, Анна.** INELI – Balkans или мрежа за библиотечни иновации и лидерство на Балканите. В: *ББИА онлайн*, 2016, № 2, с. 29-31.
- Попова, Анна.** Балканска мрежа за сътрудничество и иновации в библиотеките. В: *ББИА онлайн*, 2016, № 6, с. 23-25.
- Попова, Анна.** Библиотеката е къща на гражданите. В: *ББИА онлайн*, 2016, № 4, с. 29-30.
- Попова, Анна.** Съдбата на библиотеките се определя от способностите на библиотекарите. Интервю с д-р Франк Зелингер. В: *ББИА онлайн*, 2016, № 2, с. 23-26.
- Регионална библиотека „Христо Ботев“ – гр. Враца [онлайн].** Прегледан на 10.04.2017. Достъпен от: <http://www.libvratsa.org>
- Република България.** Министерство на образованието и науката. Стратегии и политики. Стратегически документи [online]. View on 31.07.2017. Available from: file:///C:/Users/User/Downloads/osnovni_parametri_Plan_LLL_2017.pdf
- Република България.** Министерство на културата. Закон за обществените библиотеки. Обн. ДВ. бр.42 от 5 Юни 2009 г., изм. ДВ. бр.68 от 2 Август 2013 г.[online]. View on 31.07.2017. Available from: <http://mc.government.bg/page.php?p=141&s=142&sp=0&t=0&z=0>
- Русков, Димитър.** Клуб за култура „Втора родина“ към Столичната библиотека на Амстердам – училище по интеграция на стари и нови имигранти. В: *ББИА онлайн*, 2016, № 4, с. 34-36.
- Русков, Димитър.** Обществена библиотека в Холандия – инспирация за интеграция. В: *Динамични библиотеки – достъп, развитие, промяна.* Доклади от XXVI-та Национална конференция на ББИА, София, 9-10 юни 2016 г. София, ББИА, 2016, с. 114-119.
- Савова, Юлия.** Развитие на концепцията за библиотеката като „трето място“ или как да разбирате библиотеката като „четвърто място“. В: *Българска библиотечно-информационна асоциация.* Динамични библиотеки – достъп, развитие, промяна. Доклади от XXVI-та Национална конференция на ББИА, София, 9-10 юни 2016. София, 2016, с. 11-14.
- Фрийдман, Томас.** Светът е плосък. Кратка история на XXI век. Прев. от англ. Кольо Коев. София, Обсидиан, 2006. 112 с.